

OBSERVATORI
DE BIBLIOTEQUES,
LLIBRES I LECTURA

Anna Villarroya
annavillarroya@ub.edu
Universitat de Barcelona

ESTUDIS I RECERCA SOBRE EDICIÓ I HÀBITS LECTORS A CATALUNYA (2014-2015)

ESTUDIOS E INVESTIGACIÓN SOBRE EDICIÓN Y HÁBITOS LECTORES EN CATALUÑA (2014-2015)

STUDIES AND RESEARCH ON PUBLISHING AND READING HABITS IN CATALONIA (2014-2015)

RESUM | RESUMEN | ABSTRACT

Tot i que el context general de crisi econòmica dels darrers anys ha incidit negativament en el sector editorial i també en les polítiques socials de foment d'hàbits i pràctiques culturals, la producció científica en aquests àmbits ha seguit la tendència positiva d'anys anteriors. En aquest sentit, segueix el predomini d'informes i estudis encarregats per l'Administració pública, així com pels agents més rellevants del sector. A més dels estudis que, amb caràcter anual, analitzen la dimensió econòmica del sector editorial, aquests darrers dos anys s'han caracteritzat per un predomini d'estudis centrats en el coneixement i anàlisi dels hàbits i les pràctiques de lectura de la població catalana.

Aunque el contexto general de crisis económica de los últimos años ha incidido negativamente en el sector editorial y también en las políticas sociales de fomento de hábitos y prácticas culturales, la producción científica en estos ámbitos ha seguido la tendencia positiva de años anteriores. En este sentido, sigue el predominio de informes y estudios encargados por la Administración Pública, así como por los agentes más relevantes del sector. Además de los estudios que, con carácter anual, analizan la dimensión económica del sector editorial, estos últimos dos años se han caracterizado por un predominio de estudios centrados en el conocimiento y análisis de los hábitos y las prácticas de lectura de la población catalana.

Although in recent years the European debt crisis has undermined the publishing industry and obstructed social policies promoting the habit of reading and other cultural practices, scientific production on publishing and reading-related activity continues to prosper. The last two years have seen an increase in state-commissioned and institutionally-driven papers on these subjects, including not only annual economic reports on publishing but also academic studies that analyze new findings on the Catalan population's reading habits and practices.

PARAULES CLAU

Edició, Hàbits lectors, Estadístiques culturals, Mercat del llibre, Indústria editorial

PALABRAS CLAVE

Edición, Hábitos lectores, Estadísticas culturales, Mercado del libro, Industria editorial

KEYWORDS

Publishing, Reading habits, Cultural statistics, Book trade, Publishing industry

REBUT 18-1-2016 / ACCEPTAT 11-3-2016

OBSERVATORI
DE BIBLIOTEQUES,
LLIBRES I LECTURA

1 PRESENTACIÓ

La generació de coneixement en els àmbits de l'edició i el foment dels hàbits lectors ha seguit la tendència positiva dels anys 2012 i 2013. La crisi econòmica, així com la generalització de les noves tecnologies que han impactat de manera important en la indústria del llibre, no han suposat un gir en la tendència positiva d'anys anteriors. Al llarg dels anys 2014 i 2015, les activitats de recerca i difusió del coneixement s'han centrat més en el cantó de la demanda i, per tant, en el coneixement i anàlisi dels hàbits i pràctiques de lectura de la població catalana. Igual que en l'edició anterior d'aquest anuari, el capítol que ara es presenta s'estructura en cinc grans blocs: en el primer, es fa esment als estudis entorn a l'activitat editorial a Catalunya i als hàbits lectors de la població catalana. En aquest mateix apartat es fa referència als grups i programes de recerca, així com als projectes i tesis doctorals defensades els anys 2014 i 2015 sobre alguna de les temàtiques considerades. El segon bloc està enfocat a les activitats de difusió i divulgació d'aquesta recerca. En concret, es recullen els principals congressos, seminaris i reunions científiques, i també els premis i exposicions, que s'han produït al voltant de l'activitat editorial i el foment de la lectura a Catalunya. En el tercer bloc, es detallen les publicacions més rellevants en els àmbits de l'edició i els hàbits lectors. En el quart bloc, s'inclou una bibliografia seleccionada de tot tipus de documents sobre l'activitat d'edició i els hàbits lectors i, finalment, es presenten breument les tendències més destacables del sector en els dos anys considerats.

La crisi econòmica, així com la generalització de les noves tecnologies que han impactat de manera important en la indústria del llibre, no han suposat un gir en la tendència positiva d'anys anteriors.

2 ESTUDIS I RECERCA

2.1 Informes i estudis

Igual que en edicions anteriors de l'ANUARI, una part important dels informes i estudis tenen periodicitat anual, i permeten, doncs, fer un seguiment al llarg del temps i veure quina ha estat l'evolució de l'edició i els hàbits lectors a Catalunya. Entre els informes i estudis que s'han publicat al llarg dels anys 2014 i 2015 cal destacar els següents:

- Cubeles, Xavier (2015). «Indústries culturals: editorial, fonogràfica i videojocs». A: Civil i Serra, Marta; Corbella Cordoní, Joan M.; Ferré Pavia, Carme; Sabaté i Salazar, Joan (ed.). *Informe de la comunicació a Catalunya 2013-2014*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Col·lecció Lexikon Informes, núm. 4, p. 209-224.

En aquest capítol s'analitzen les indústries culturals del llibre, el fonograma i el multimèdia a Catalunya durant els anys 2013-2014, en el marc de l'evolució seguida per aquestes activitats des de l'any 2011. Pel que fa al sector editorial, s'analitzen els hàbits i pràctiques socials de consum, així com les activitats de producció i comercialització d'aquesta indústria.

- Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya (2014 i 2015). *Estadístiques culturals de Catalunya 2014 i 2015*. Barcelona: Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya.

Aquesta publicació recull una selecció de les dades estadístiques més rellevants sobre el sector de la cultura i la creació a Catalunya, en general, i sobre el sector del llibre, en particular. En concret, l'estadística proporciona dades sobre finançament, comerç exterior, ocupació, PIB, VAB o despesa de les llars en cultura i pràctiques

S'analitzen els hàbits i pràctiques socials de consum, així com les activitats de producció i comercialització d'aquesta Indústria

OBSERVATORI
DE BIBLIOTEQUES,
LLIBRES I LECTURA

culturals, entre d'altres, que permeten una aproximació a la dimensió econòmica del sector editorial dins el nostre país.

- Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya (2014). *La DGCEC i els sectors culturals 2014*. Barcelona: Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya.
- Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya (2015). *La DGCEC i els sectors culturals 2015*. Barcelona: Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya.

En aquest informe es recullen les dades econòmiques bàsiques del sector cultural i creatiu a Catalunya. Pel que fa a les editorials catalanes, s'inclouen dades sobre el nombre d'editorials, l'ocupació generada, la facturació i els títols editats al llarg del període 2010-2014.

- Federación de Gremios de Editores de España (2013). *Comercio interior del libro en España 2013*. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España.
- Federación de Gremios de Editores de España (2014). *Comercio interior del libro en España 2014*. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España.

En aquest informe s'analitza la situació de les empreses editorials privades i agremiades a Espanya. L'estudi inclou dades desagregades per comunitats autònomes; d'aquí que sigui possible analitzar Catalunya respecte de la resta de l'Estat espanyol. Entre les variables que s'inclouen a l'informe destaquen la xifra global de facturació per vendes de llibres en el comerç interior, així com les referides a l'oferta de llibres i la seva comercialització; l'ocupació del sector; la distribució geogràfica de la producció i de la distribució de llibres; la llengua d'edició; l'edició en format de butxaca i en nous suports; el preu dels llibres; els canals de comercialització, i la quantitat global pagada per drets d'autor. En els darrers anys, l'informe inclou un capítol sobre l'edició en format digital, atesa la seva importància actual. Globalment, l'informe tracta de reflectir la situació actual del mercat editorial i l'evolució i les tendències dels principals indicadors del sector.

- Fundació Audiències de la Comunicació i la Cultura (2014). *La dieta cultural dels catalans 2013*. Barcelona: Fundació Audiències de la Comunicació i la Cultura.

En aquest estudi es fa una radiografia del consum cultural de llibres, cinema, música, videojocs, concerts, espectacles i exposicions el 2013, i en cada cas s'aprofundeix en la freqüència de consum, en els gèneres, el canal d'accés, la llengua de consum i el perfil dels consumidors.

- Gremi d'Editors de Catalunya; Associació d'Editors en Llengua Catalana (2014). *Hàbits de lectura i compra de llibres a Catalunya 2013*. Barcelona: Gremi d'Editors de Catalunya; Associació d'Editors en Llengua Catalana.

Aquest informe anual recull els hàbits de lectura (freqüència, tipologia), hàbits de compra (nombre, motivació, idioma) i els entorns de la lectura (biblioteques, Internet) a Catalunya. Es tracta d'una versió similar a l'existent per a Espanya però en aquest cas centrada només en Catalunya.

- Llatcha, Marta (2015). «Magnituds econòmiques i ocupacionals del sector cultural i creatiu de l'economia catalana». *DeCultura*, núm. 19.

En aquest treball es presenten i s'analitzen les magnituds econòmiques i ocupacionals bàsiques del sector cultural i creatiu de l'economia catalana l'any 2012. A partir de la nova *Estadística i comptes de les empreses culturals*, l'estudi proporciona dades sobre el valor de la producció, el volum de negoci, el desenvolupament i la innovació (R+D+I) en l'àmbit cultural i el comerç exterior de béns culturals. En els apartats dedicats al tipus d'ocupació del sector cultural i al comerç exterior de béns s'inclouen dades per àmbits, un dels quals és el dels llibres i la premsa.

En aquest informe es recullen les dades econòmiques bàsiques del sector cultural i creatiu a Catalunya

Globalment, l'informe tracta de reflectir la situació actual del mercat editorial i l'evolució i les tendències dels principals indicadors del sector

- Mosteiro, Sergi (2014). «Participació cultural a Catalunya 2013 ». *DeCultura*, núm. 1.
- Mosteiro, Sergi (2015). «Participació cultural a Catalunya 2014». *DeCultura*, núm. 13.

Aquests informes presenten els resultats bàsics de les edicions corresponents als anys 2013 i 2014 de l'*Enquesta sobre participació cultural a Catalunya*, elaborada pel Departament de Cultura en col·laboració amb la Fundació Audiències de la Cultura i la Comunicació. En concret, s'analitzen les pràctiques culturals i d'oci de la població catalana major de catorze anys i les relaciona amb l'entorn socioeconòmic de la persona entrevistada, la seva edat o la llengua d'ús, entre altres variables. Entre les pràctiques culturals analitzades s'inclou la lectura de llibres.

- Observatorio de la Lectura y el Libro (2015). *El sector del libro en España 2013-2015*. Madrid: Observatorio de la Lectura y el Libro.

Aquest informe sobre el sector del llibre a Espanya recull les dades més rellevants de les principals estadístiques espanyoles de referència en l'àmbit de l'edició i la comercialització del llibre. Igual que en altres estudis sobre el sector del llibre a Espanya s'inclouen dades desagregades per comunitats autònomes que fan possible l'anàlisi de Catalunya respecte de la resta de l'Estat espanyol.

De manera puntual, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i altres institucions o entitats han publicat diversos estudis o informes que tenen com a objectiu aprofundir en temes d'especial interès en el moment actual. En aquesta línia, cal destacar molt especialment:

- Generalitat de Catalunya (2015). *Fires dels llibres a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

En aquesta publicació es recull el Pla de fires mitjançant el qual l'Institut Català de les Empreses Culturals dona suport a les fires catalanes amb la doble finalitat de reforçar la indústria del llibre i acostar-la als públics, i fer visible el llibre en català i aranès. Actualment comprèn setze fires del llibre, que inclouen temàtiques tan diverses com el còmic i el manga, gèneres prou específics com el llibre vell de poesia, passant per l'infantil i juvenil, la muntanya, les terres de l'Ebre i les editorials independents. La meitat de les fires tenen lloc a Barcelona, i la resta en diferents punts del territori català. La llengua catalana és el denominador comú dels llibres de la Setmana del Llibre en Català, mentre que la dedicada al llibre d'ocasió té ja més de mig segle d'existència.

- Gremi d'Editors de Catalunya (2015). *La indústria del llibre a Catalunya*. Barcelona: Gremi d'Editors de Catalunya.

En aquest treball s'analitzen les característiques econòmiques i ocupacionals de la indústria editorial a Catalunya. A més de presentar la tendència en les principals magnituds econòmiques (per exemple, el producte interior brut, el volum de producció, ocupació, facturació i els ajuts públics) durant els darrers anys i com ha evolucionat el pes de Catalunya respecte al total d'Espanya, l'informe analitza el canvi que s'ha produït en els hàbits de consum de la població catalana com a conseqüència del desenvolupament de l'entorn digital. L'estudi conclou amb tot un seguit de reptes a què ha de fer front el sector i un conjunt de propostes de millora que donen peu a l'optimisme.

- Mosteiro, Sergi (2014). «Els interessos culturals de la població de Catalunya 2013». *DeCultura*, núm. 5.

En aquest informe s'analitza l'interès que generen tot un conjunt d'activitats culturals en la població catalana, entre les quals s'inclou la lectura. L'estudi presenta set grans grups en què pot classificar-se la població catalana en funció dels seus interessos: els analògics, els quotidians, els clàssics, els digitals, els

**Actualment
comprèn setze
fires del llibre, que
inclouen
temàtiques
diverses...**

**L'estudi conclou
amb tot un seguit
de reptes a què ha
de fer front el
sector i un conjunt
de propostes de
millora que donen
peu a l'optimisme**

OBSERVATORI
DE BIBLIOTEQUES,
LLIBRES I LECTURA

moderns, els inquietos i els apassionats. En tots ells, s'observa la confluència de tres variables: el sexe de la persona entrevistada, l'edat i el seu nivell d'estudis. Però no es diferencien només amb relació als seus interessos, sinó també pel que fa a les seves actituds, motivacions i barreres d'accés al fet cultural.

- Mosteiro, Sergi; López, Isabel (2015). «La lectura de llibres a Catalunya». *DeCultura*, núm. 30.

Amb l'objectiu de conèixer i analitzar els hàbits i les pràctiques de llibres de la població catalana (a partir de catorze anys) en el temps d'oci, el treball presenta les principals dades de lectura de llibres recollides a les darreres enquestes de participació cultural a Catalunya dels anys 2013 i 2014. L'estudi permet visualitzar els resultats de les actuacions portades a terme, així com detectar els punts on cal incidir, i es converteix així en una eina complementària per avaluar el desplegament del Pla nacional de lectura 2012-2016.

- Serrano, Álvaro; Verdú, Manel (2015). «Pla nacional de lectura 2012-2016. Estat d'implementació (2012-2014)». *DeCultura*, núm. 29.

En aquest treball s'exposa, per una banda, l'evolució d'un recull d'indicadors quantitius de consum lector i del sector editorial i, per l'altra, es presenten els principals trets de cadascun dels set plans d'acció desenvolupats fins al moment: Autoriactiva, Mediactiva, Xarxactiva, Lecturactiva, Ediactiva, Llibreriactiva i Bibliotecativa.

Cal destacar altres iniciatives i projectes que tenen lloc fora de l'àmbit universitari.

2.2 Projectes i grups

En edicions anteriors d'aquesta secció de l'anuari s'havia fet referència a la convocatòria de l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR) de la Generalitat de Catalunya adreçada a reconèixer i subvencionar les activitats dels grups de recerca de Catalunya. En la darrera edició, corresponent al període 2014-2016, s'ha donat suport a un grup relacionat amb la literatura infantil i juvenil i l'educació literària liderat per la Universitat Autònoma de Barcelona, així com a altres grups que tenen com a focus d'anàlisi la literatura a l'edat mitjana.

També dins de l'àmbit universitari, cal destacar el projecte «Història de la publicitat del llibre a Espanya (segles xv-xx)» coordinat per Mònica Baró i Pedro Rueda de la Universitat de Barcelona, que ha estat finançat en la convocatòria 2013 d'ajuts del Programa Estatal de Foment de la Investigació Científica i Tècnica d'Excel·lència del Ministerio de Economía y Competitividad.

Igual que en darreres edicions, cal destacar altres iniciatives i projectes que tenen lloc fora de l'àmbit universitari. En aquest sentit, cal esmentar la distinció del programa LECXIT, Lectura per a l'Èxit Educatiu (al qual s'havia fet referència en l'edició anterior d'aquest anuari) com una de les deu millors bones pràctiques en promoció de la lectura i les competències lingüístiques. Es tracta d'una distinció concedida pel centre virtual Leer.es en tot l'àmbit iberoamericà. També té un especial interès en aquest àmbit el Certamen Nacional Infantil i Juvenil de Lectura en Veu Alta, de la Fundació Enciclopèdia Catalana, dirigit a alumnes de tot Catalunya, que té com a objectiu principal la promoció de la lectura entre els infants i els joves.

2.3 Treballs i tesis

Entre les incorporacions més rellevants al web *Tesis Doctorals en Xarxa* (TDX) que s'han produït al llarg del 2014 i 2015 cal destacar:

- Chumillas Coromina, Jordi (2014). *Traducció i edició literària a Catalunya durant la primera dictadura del segle xx (1923-1930)*. Direcció de Manuel Llanas.

Departament de Filologia i Didàctica de la Llengua i la Literatura de la Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya.

La tesi radiografia amb voluntat exhaustiva l'edició de traduccions literàries a Catalunya durant els anys de la dictadura de Miguel Primo de Rivera. En concret, analitza els autors traduïts, les editorials responsables de publicar aquestes traduccions, els traductors més actius i la consideració que mereix la seva tasca en la premsa coetània.

- Munita Jordán, Felipe (2014). *El mediador escolar de lectura literaria. Un estudio del espacio de encuentro entre prácticas didácticas, sistemas de creencias y trayectorias personales de lectura*. Direcció de Teresa Colomer. Departament de Didàctica de la Llengua, de la Literatura i de les Ciències Socials de la Universitat Autònoma de Barcelona.

L'objectiu d'aquesta tesi és indagar en les possibles relacions existents entre les trajectòries personals de lectura del docent, les seves creences sobre la literatura i l'educació literària, i les pràctiques didàctiques que el subjecte mobilitza en aquest àmbit. D'una banda, els resultats reforcen aspectes com la relació que pot establir-se entre el perfil lector personal i les creences sobre educació literària, o la importància que tenen les creences del professor en les seves pràctiques didàctiques. D'altra banda, els resultats matisen el caràcter absolut que en ocasions se li atribueix a aquestes relacions, i mostra que les actuacions docents sobre la literatura estan igualment influïdes per factors del context institucional i educatiu.

- Turrión Penelas, Celia (2014). *Narrativa infantil y juvenil digital. ¿Qué ofrecen las nuevas formas al lector literario?* Direcció de Neus Real Mercadal. Departament de Didàctica de la Llengua, de la Literatura i de les Ciències Socials de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Aquest treball tracta de respondre a la pregunta general: Què ofereixen les noves narracions digitals recentment aparegudes al lector literari en formació? Per això, la investigació s'estructura en tres grans blocs diferenciats: (1) l'elaboració d'una visió panoràmica i d'una caracterització general de les noves formes narratives digitals amb la finalitat de facilitar la comprensió de la producció del sector; (2) l'elaboració d'un model d'anàlisi per a l'estudi detallat dels aspectes més rellevants de les produccions de narrativa digital per a nens i joves, i (3) la caracterització de les produccions de narrativa electrònica per a nens i joves pioneres en idioma castellà, i del seu lector model, a partir de l'anàlisi d'una mostra representativa d'obres.

- Moll de Alba Mendoza, Eva (2015). *Análisis comparativo de la utilización de Twitter como canal de comunicación para las principales editoriales estadounidenses y españolas*. Direcció de Núria Simelio Solá. Departament de Periodisme i Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Aquesta tesi doctoral analitza com el sector editorial usa el nou canal de comunicació Twitter, i compara la utilització de Twitter de les editorials nord-americanes i espanyoles. La interacció i la comunicació directa amb els usuaris és especialment interessant en el context actual en el qual les editorials comencen a assentar-se en l'univers digital i a apostar d'una manera definitiva per noves formes d'edició que inclouen els formats dels llibres electrònics i les aplicacions multimèdia. La investigació presenta unes conclusions que permeten albirar el tipus de comunicació que duen a terme les editorials i quin tipus de missatge i contingut multimèdia obté una major difusió a la xarxa social. Per tant, pot servir de guia per a les editorials, i per a les empreses en general, que desitgin optimitzar la utilització de Twitter com a nou canal de comunicació directa amb una gran audiència.

Què ofereixen les noves narracions digitals recentment aparegudes al lector literari en formació?

OBSERVATORI
DE BIBLIOTEQUES,
LLIBRES I LECTURA

- Pozo Puértolas, Rafael (2015). *La estética gráfica como estrategia de comunicación: el caso del libro impreso de ficción narrativa en el sector editorial español desde 2010*. Direcció de Josep Maria Casasús. Departament de Comunicació de la Universitat Pompeu Fabra.

Aquesta tesi estudia «l'estètica gràfica» del llibre imprès i la seva utilització com a estratègia de comunicació en el procés de comercialització i recepció de l'obra impresa. L'estudi se centra en el producte del llibre imprès de ficció narrativa, ja que aquesta temàtica representa el percentatge més important del negoci editorial. El període d'estudi s'inicia el 2010, per coincidir amb l'inici d'una problemàtica que, a través d'una sèrie de factors interns i externs al sector editorial, marca un punt d'inflexió en el sector editorial espanyol. Per portar a terme l'estudi, l'autor utilitza una metodologia d'investigació qualitativa que s'estructura al voltant d'un ampli marc teòric, que ha facilitat l'observació, des d'una perspectiva transversal, del flux de treball i de la comunicació tècnica entre els processos editorials, específicament en la temàtica de ficció narrativa.

- Reyes López, Lara (2015). *La formación literaria a primaria. Impacte d'una intervenció educativa en l'evolució de respostes lectores*. Direcció de Mireia Manresa Potrony. Departament de Didàctica de la Llengua, de la Literatura i de les Ciències Socials de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Aquest estudi se situa en el camp de la didàctica de la literatura, i s'interessa especialment per l'impacte d'una planificació lectora escolar en la formació del lector literari. Concretament, s'analitza el tipus i l'evolució de les respostes lectores de divuit alumnes que conformen un grup classe natural en el marc d'una activitat de conversa setmanal sobre textos literaris durant quatre anys. En la investigació s'analitzen els tipus de respostes dels lectors i, per tant, la relació que van establir amb els textos així com els elements rellevants que els ajuden a comprendre'n el sentit. Es mostra l'evolució i els aprenentatges que es van forjant, l'impacte concret de totes les estratègies didàctiques posades en funcionament, així com la forta relació i retroalimentació entre la consolidació dels hàbits lectors i el progrés en la competència literària per interpretar els textos literaris.

3 DIFUSIÓ I DIVULGACIÓ

3.1 Congressos, seminaris i reunions científiques

Quant a l'edició de llibres, de l'1 al 3 d'octubre de 2014 es va celebrar a Barcelona la 32a Fira Internacional del Llibre, LIBER, en què es va posar un accent especial en els nous negocis sorgits al sector editorial com a conseqüència de l'ús de la tecnologia digital i audiovisual. Entre els temes tractats destaca l'àmbit de la negociació de drets tant per a traduccions com per a adaptacions a nous mitjans i marxandatge, amb la voluntat d'oferir un mercat de continguts interessants per a tots els suports que, en l'actualitat, es nodreixen del coneixement i de la literatura.

Amb periodicitat anual cal destacar, com en anteriors edicions, la Setmana del Llibre en Català i l'Arts Libris, Fira Internacional del Llibre i Edicions d'Art, Fotografia i Disseny de Barcelona, que el 2015 van celebrar la trenta-tresena i sisena edicions, respectivament. La primera s'ha consolidat com el gran esdeveniment de l'edició en català gràcies a haver assolit el seu principal objectiu: donar visibilitat als llibres, revistes i publicacions periòdiques en català; la segona, en l'edició de 2015, ha ampliat el programa cultural i ha reunit durant quatre dies els professionals europeus més rellevants en aquest terreny. No només editors, llibreters i galeristes de més prestigi i projecció, sinó també col·leccionistes i amants del llibre d'artista.

LIBER va posar un accent especial en els nous negocis sorgits al sector editorial com a conseqüència de l'ús de la tecnologia digital i audiovisual

OBSERVATORI
DE BIBLIOTEQUES,
LLIBRES I LECTURA

També en l'àmbit de l'edició, cal destacar la I Jornada d'Història de l'Edició «Minerva a la impremta: els estudis de gènere al món del llibre», celebrada a la Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Barcelona el 17 d'abril de 2015. Organitzada pel projecte «Història de la publicitat del llibre a Espanya (segles XV-XX)», la Jornada va posar en relleu investigacions sobre diversos aspectes del treball femení a la impremta, l'edició i la llibreria, com ara els models educatius, les estructures i les pautes socials, les restriccions legislatives i les disposicions gremials, el context econòmic i polític, o la instrucció religiosa.

Amb relació a l'hàbit lector dels infants i joves, cal destacar la tercera i quarta edició de la trobada pedagògica Lectura i Èxit Educatiu (LECXIT). Mentre la tercera edició, celebrada al mes de novembre de 2014, va centrar-se en els resultats del programa LECXIT, la valoració per part dels protagonistes, les potencialitats que el 2.0 ofereix per a la lectura, en com apropar la literatura infantil a les famílies i en com generar oportunitats d'experimentació lligades a les lletres i les imatges, en la quarta edició, celebrada al desembre de 2015, es va aprofundir, entre altres aspectes, en l'apropament a la lectura d'infants i adolescents, el coneixement sobre els hàbits lectors dels adolescents, en com ajudar-los a desenvolupar estratègies per trobar informació i en com fer activitats d'experimentació lectora amb les famílies.

També en aquest àmbit, cal destacar, per una banda, el 31è Saló del Llibre Infantil i Juvenil de Catalunya, celebrat a l'abril de 2015 i promogut pel Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil (ClijCAT) amb l'objectiu de vincular el llibre amb el públic jove. I, per l'altra, el Festival de Literatura per a Nens i Nenes, Món Llibre, organitzat per l'Ajuntament de Barcelona, que aquest 2015 ha arribat a l'onzena edició, que sembla haver-se consolidat com el Sant Jordi infantil i juvenil, i s'ha convertit en un punt de trobada ineludible entre el públic i les noves edicions.

Per la seva banda, l'Associació Lectura Fàcil (ALF) ha seguit organitzant jornades els anys 2014 i 2015. En el primer cas amb el títol «Llegim a l'aula» i en el segon, «Lectura Fàcil i biblioteques, una col·laboració d'èxit».

3.2 Exposicions

Igual que en altres edicions d'aquest anuari, cal destacar, en primer lloc, les exposicions que de manera directa o en col·laboració programa anualment el Servei de Biblioteques, dependent de la Direcció General d'Arxius, Biblioteques, Museus i Patrimoni de la Generalitat de Catalunya. Entre les exposicions que han estat itinerant durant els anys 2014 i 2015 destaquen les següents: «10 anys fent nous lectors», que mostra l'origen de l'Associació Lectura Fàcil; «Cavall Fort: tan divertit com un joc», on es posa en relleu la vigència i la significació que ha tingut la revista *Cavall Fort* al llarg dels cinquanta anys de trajectòria, i «El llegat dels contes de fades» amb l'objectiu de fomentar l'interès pels contes clàssics i generar espais de reflexió entorn el folklore, i les tradicions i valors que es transmeten, a través dels contes del segle XIX.

També dins de l'àmbit públic cal esmentar les exposicions literàries promogudes per la Institució de les Lletres Catalanes (ILC) com a instrument per a la difusió del fet literari i la lectura, els escriptors i les seves obres. Al llarg de l'any 2014 es van organitzar dues exposicions: la primera amb motiu de l'Any Joan Vinyoli i la segona sobre l'obra del dramaturg Serafí Pitarra.

En l'àmbit de l'edició, cal destacar l'exposició «Minerva a la impremta: les dones al món del llibre», amb motiu de la celebració de la I Jornada d'Història de l'Edició «Minerva a la impremta: els estudis de gènere al món del llibre». Organitzada a la Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Barcelona, del 15 d'abril al 15 de maig de 2015, l'exposició va permetre veure impresos originals dels segles XVIII i XIX i reproduccions d'alguns documents inèdits.

I Jornada d'Història de l'Edició «Minerva a la impremta: els estudis de gènere al món del llibre», celebrada a la Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Barcelona

31è Saló del Llibre Infantil i Juvenil de Catalunya, celebrat a l'abril de 2015 i promogut pel Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil (ClijCAT)

Amb relació a l'àmbit lector, al juny de 2015, a la Llibreria Al·lots, es va inaugurar, a partir d'un recull de fotografies sobre l'espai preferit per llegir, l'exposició «I tu... on llegeixes?» amb l'objectiu de visibilitzar la diversitat del fet lector.

3.3 Premis

Tot i la diversitat i amplitud de les convocatòries literàries i accions adreçades a promoure els hàbits lectors, així com la creació literària, s'ha optat, igual que en edicions anteriors, per fer un especial esment a premis adreçats a infants i adolescents, en tant que col·lectius clau per a la formació d'hàbits lectors i la creació literària. Entre els diversos premis atorgats en el territori català aquests darrers dos anys, cal destacar:

- El premi de literatura infantil Atrapallibres, convocat pel Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil (ClijCAT) amb el propòsit d'estimular en els infants la lectura d'imaginació.
- El premi de literatura Protagonista Jove, convocat també pel ClijCAT i adreçat als joves entre tretze i setze anys.
- Els Premis Bones Pràctiques LF, convocats per l'Associació Lectura Fàcil amb l'objectiu de reconèixer entitats, escoles i biblioteques que, entre les seves activitats, promoguin la lectura mitjançant els materials de lectura fàcil.
- El premi Boolino de narrativa infantil, atorgat per la plataforma digital Boolino de recomanació de llibres infantils i juvenils dirigida a pares i nens, ha tingut la primera edició l'any 2015. Es tracta d'un premi adreçat a escriptors novells en col·laboració amb Penguin Random House i Ediciones B.
- El premi Ramon Muntaner de literatura infantil en llengua catalana forma part dels premis literaris de Girona i és atorgat per la Fundació Prudenci Bertrana.
- El premi Edebé de literatura infantil i juvenil, concedit pel grup editorial especialitzat en continguts educatius, es convoca anualment des de l'any 1993 amb l'objectiu de promoure la creació d'obres per a nens i joves.
- En darrer terme, amb un abast més general, el premi Crexells de novel·la, atorgat per l'Ateneu Barcelonès entre el 1928 i 1938 i recuperat a partir del 1981, és un dels guardons amb més història de la literatura catalana. Cada any, un jurat independent i de reconegut prestigi fa una primera proposta de tres obres finalistes, escollides entre les novel·les publicades l'any anterior i, després d'un programa de conferències i activitats sobre els títols proposats, els socis de l'Ateneu voten l'obra guanyadora.

Al llarg de l'any 2014 es van organitzar dues exposicions: la primera amb motiu de l'Any Joan Vinyoli i la segona sobre l'obra del dramaturg Serafi Pitarra

4 PUBLICACIONS

4.1 Edició

En l'àmbit de llibres per a infants i joves, igual que en edicions anteriors d'aquest anuari, cal destacar les revisions de Teresa Mañà sobre el panorama de la literatura infantil i juvenil a Catalunya a la revista *Serra d'Or*. L'any 2014 se'n van fer revisions: en la primera, a més de posar en relleu l'elevat nombre de reedicions de títols, que portaven força temps descatalogats, s'esmenta la proliferació d'edicions sobre 1714, tant per a adults com també per a infants, arran de la celebració del tricentenari de la caiguda de la ciutat de Barcelona. La segona, corresponent als mesos de juliol-agost, resumeix la producció bibliogràfica amb motiu del centenari de la Mancomunitat, en la qual es posa en relleu la qualitat i la quantitat de l'oferta literària de què van disposar els infants de l'època. En l'edició corresponent a l'any 2015 s'inclou un breu resum de la producció de petites editorials, nascudes en els darrers anys, i s'esmenta també la tasca d'investigació sobre la

OBSERVATORI
DE BIBLIOTEQUES,
LLIBRES I LECTURA

història del llibre infantil i juvenil en català portada a terme per Teresa Rovira. En relació amb l'obra aquesta bibliotecària, l'any 2015, Teresa Mañà, juntament amb Mònica Baró, publiquen en un número extraordinari de la *Revista de Catalunya* l'aportació de Teresa Rovira a l'estudi de la literatura infantil catalana.

Cal afegir l'aportació de Montserrat Lamarca a l'estudi de la impremta, l'edició i la bibliografia a Barcelona. Amb el títol «La impremta a Barcelona (1501-1600)» i editada per la Biblioteca de Catalunya i el Departament de Cultura l'any 2015, l'autora detalla exhaustivament les obres impreses a la Ciutat Comtal al segle XVI i, per tant, inclou la descripció detallada de les edicions i les variants.

En darrer terme i pel que fa a l'estudi econòmic del sector editorial a Catalunya cal destacar l'informe del Gremi d'Editors de Catalunya sobre la indústria del llibre al nostre país. S'hi recullen a més de les magnituds econòmiques més importants del sector, la seva evolució al llarg dels anys de crisi, la posició de Catalunya respecte a la resta de l'Estat espanyol i l'impacte que la digitalització i els nous mitjans han tingut en els hàbits de consum de la població catalana.

**Cal destacar
l'informe del
Gremi d'Editors de
Catalunya sobre la
indústria del llibre
al nostre país**

4.2 Hàbits lectors

En l'àmbit dels hàbits lectors, cal destacar, per una banda, dos estudis encarregats pel Departament de Cultura i publicats l'any 2015. El primer, amb el títol *La lectura de llibres a Catalunya*, de Sergi Mosteiro i Isabel López, permet conèixer els hàbits i les pràctiques de lectura de llibres de la població catalana a partir de catorze anys en el temps d'oci. A més, l'estudi permet veure quins han estat els resultats de les actuacions portades a terme pel Pla nacional de lectura 2012-2016 i detectar els punts on cal més intervenció. El segon, d'Álvaro Serrano i Manel Verdú, analitza l'estat d'implementació del Pla nacional de lectura 2012-2014, posat en marxa pel Departament de Cultura amb l'objectiu d'augmentar els hàbits lectors dels ciutadans i així incrementar l'accés al coneixement i el capital cultural i humà del país.

Per l'altra, s'han seguit publicant estudis entorn de la lectura en l'era digital, com ara el de Cristina Corro i Neus Real (2014) en el qual s'exposa la panoràmica actual de les publicacions digitals existents. Les autores parteixen de tot un seguit de preguntes, com ara Què és exactament la literatura infantil digital? On es pot trobar? Es paga? Qui l'edita? i Qui en revisa la qualitat?, que serveixen de fil conductor d'aquesta panoràmica. El GRETEL, Grup d'Investigació en Literatura Infantil i Juvenil i Educació Literària de la Universitat Autònoma de Barcelona, de què les dues autores són membres, ha seguit treballant en aquest nou camp d'anàlisi que és la ficció digital i la seva possible incidència en la formació del lector literari. En aquest sentit, s'inclouen algunes referències més a l'apartat de bibliografia.

5 TENDÈNCIES

Dels apartats anteriors es desprèn, igual que en l'edició anterior d'aquest anuari, una tendència positiva en la producció de coneixement. Així, cal destacar, per una banda, la proliferació d'estudis fets o encarregats pel Departament de Cultura o pels agents més significatius del sector i, per l'altra, l'interès creixent pel coneixement i anàlisi dels hàbits i les pràctiques de la població catalana a partir de les enquestes de participació cultural, però també a partir d'estudis *ad hoc* que mesuren la penetració del llibre digital en els hàbits lectors de la població catalana.

OBSERVATORI
DE BIBLIOTEQUES,
LLIBRES I LECTURA

6 BIBLIOGRAFIA

Colomer, Teresa (2015). «La literatura infantil y juvenil». A: Mata Anaya, J.; M. P. Núñez Delgado; J. Rienda Polo (coords.): *Didáctica de la lengua y la literatura*. Madrid: Ediciones Pirámide, 203-225. ISBN 978-84-368-3433-8.

Correro, Cristina; Real, Neus (2014). «Literatura infantil digital 0-6. Present i futur». *Revista Faristol*, núm. 79.
<http://www.clijcat.cat/faristol/paginas/detall_articles.php?recordID=294>. [Consulta: 18/01/2016].

Gremi d'Editors de Catalunya (2015). *La indústria del llibre a Catalunya*. Barcelona: Gremi d'Editors de Catalunya.

Lamarca, Montserrat (2015). *La impremta a Barcelona (1501-1600)*. Barcelona: Biblioteca de Catalunya i Departament de Cultura.

Manresa, Mireia; Margallo, Ana María (2014). «Lectors adolescents en xarxa». Actas del Simposio Internacional Literatura en pantalla: textos, lectores y prácticas docentes. Grupo GRETEL: 50-54. ISBN: 978-84-942706-4-2.
<<http://www.gretel.cat/sites/default/files/fitxers/Actas%20del%20Simposio%20internacio%20La%20literatura%20en%20pantalla%20textos,%20lectores%20y%20prácticas%20ocentes.pdf>>. [Consulta: 18/01/2016].

Mañà, Teresa (2014). «Llibres per a infants i adolescents». *Serra d'Or*, núm. 651, p. 69-76.

Mañà, Teresa (2014). «Llibres per a infants i adolescents». *Serra d'Or*, núm. 655-656, p. 85-91.

Mañà, Teresa (2015). «Llibres per a infants i adolescents». *Serra d'Or*, núm. 663, p. 64-72.

Mañà, Teresa; Baró, Mònica (2014). «L'aportació de Teresa Rovira a la LIJ catalana». *Revista de Catalunya*, núm. Extraordinari, p. 114-120.

Mosteiro, Sergi; López, Isabel (2015). «La lectura de llibres a Catalunya». *DeCultura*, núm. 30.

Palou Sangrà, Juli; de la Cerda Toledo, Maribel; Badia Cantarero, Mònica; Queralt Catà, Enric; Ramoneda, Amàlia Rimbau (2015). *Tu també pots fer molt per la lectura. Materials per al voluntariat*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

Reyes-López, Lara (2015). «Lectura, educació literària i pla de lectura i escriptura a infantil i a primària». *Articles de Didàctica de la Llengua i la Literatura*, núm. 65, p. 47-56.

Serrano, Álvaro; Verdú, Manel (2015). «Pla nacional de lectura 2012-2016. Estat d'implementació (2012-2014)». *DeCultura*, núm. 29.

Disponible a:

<http://www.raco.cat/index.php/AnuariObservatori>

Villarroya, Anna. “Estudis i recerca sobre edició i hàbits lectors a Catalunya (2014-2015)”.
Anuari de l'Observatori de Biblioteques, Llibres i Lectura, Vol. 4 (2016), p. 12-25.

<http://raco.cat/index.php/AnuariObservatori/article/view/308597>

Llicència Creative Commons

Reconeixement – NoComercial – SenseObraDerivada
(by-nc-nd): No es permet un ús comercial de la obra original ni la generació d'obres derivades.

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Facultat de Biblioteconomia
i Documentació

OBSERVATORI
DE BIBLIOTEQUES,
LLIBRES I LECTURA

ANUARI
DE L'OBSERVATORI
DE BIBLIOTEQUES, LLIBRES I LECTURA
2016

Editors

Lluís Agustí
Maite Comalat

